

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MADEN ANALİZLERİ VE TEKNOLOJİSİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

**METOTLARIN SEÇİLMESİ, DOĞRULANMASI
VE GEÇERLİ KILINMASI PROSEDÜRÜ**

Dok. No: KY.PR.7.2

Yayın Tarihi: 18.09.2018

Rev. No./Tarih: 04/ 01.11.2018

Sayfa No: 1/5

1. AMAÇ

Analiz/Test metotlarının belirlenmesinde ve geçerli kılınmasında izlenen yöntemi açıklamaktır

2. KAPSAM

Analiz/test metotlarının seçilmesi, doğrulanması ve geçerli kılınması ile ilgili işlemlerin tümünü kapsar.

3. KISALTMALAR VE TANIMLAR

ASTM	: Amerikan Test ve Malzemeler Birliği (American Society for Testing and Material)
EURACHEM	: Avrupa Analitik Kimya Laboratuvarları Birliği (A Focus for Analytical Chemistry in Europe)
ISO	: Uluslararası Standartlar Örgütü (International Organization for Standardization)
TS	: Türk Standardı
Doğrulama	: Objektif delilin sağlanması yolu ile belirlenen şartların yerine getirildiğinin kanıtlanmasıdır.
Geçerli Kılma	: Bir ölçüm prosedürünün belirlenen amaçlara uygunluğunun objektif olarak test edilerek yazılı delillerle kanıtlanmasıdır.

4. İLGİLİ DOKÜMANLAR

EURACHEM The Fitness for Purpose of Analytical Methods - A Laboratory Guide to Method Validation and Related Topics

TURKLAB Rehber 01 Kimyasal Analizlerde Metot Validasyonu ve Verifikasyonu

KY.PR.8.4 Kayıtların Kontrolü Prosedürü

KY.FR.7.2/R Metot Validasyonu Raporu

5. UYGULAMALAR

5.1 Genel

5.1.1 Maden Analizleri ve Teknolojisi Dairesi, analiz/testte kullandığı metotları Analiz/Test ve Kalibrasyon Hizmet Kataloğu'nda belirterek müşterinin bilgilenmesini sağlar. Müşteri, aynı alanda birden fazla analiz/test metodu varsa talep ettiği metodu katalogdan seçerek Numune Kabul Birimi'ne bildirir. Müşteri tarafından önerilen metodun uygun olmadığı veya yürürlükten kaldırılmış olduğu durumlarda müşteri bilgilendirilir. Müşteri kullanılacak metodu belirtmemişse laboratuvarlar analiz/testlerde tercihen

HAZIRLAYAN

Aydan ÇALIK
Kalite Yöneticisi

ONAYLAYAN

Akan GÜLMEZ
Daire Başkanı

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MADEN ANALİZLERİ VE TEKNOLOJİSİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

**METOTLARIN SEÇİLMESİ, DOĞRULANMASI
VE GEÇERLİ KILINMASI PROSEDÜRÜ**

Dok. No: KY.PR.7.2

Yayın Tarihi: 18.09.2018

Rev. No./Tarih: 04/ 01.11.2018

Sayfa No: 2/5

ulusal/uluslararası standart metotları kullanılır. Standartların en son ve geçerli baskısı kullanılır. Analiz/testler metoda hakim, eğitimi ve yetkilendirilmiş laboratuvar personeli tarafında gerçekleştirilir. Laboratuvarlar yaptıkları analiz/testlerde standart veya standart olmayan metotlar kullanılır.

5.2 Standart Metotlar

5.2.1 Standart metotlar; TS, ISO, ASTM gibi ulusal veya uluslararası standartlarda yer alan metotları kapsar. Kullanılan standardın yürürlükte olan en son ve geçerli baskı olduğunun takibi, analiz/testi yapan yetkilendirilmiş personelin sorumluluğundadır. Bu amaçla ilgili personel düzenli aralıklarla yürürlükteki standardın güncelliği takip eder, değişlik olursa Birim Yöneticisine durumu bildirerek yeni standardın alınmasını sağlar. Ulusal/uluslararası standartlardan başka güvenilir bir teknik kuruluş tarafından veya ilgili bilimsel yayınlarda ve dergilerde yayınlanmış olan veya cihazı imal eden firma tarafından belirtilmiş olan uygun metotlar da kullanılabilir. Analiz/Testlerde ulusal/uluslararası standart metot kullanıldığında bu metotların standart hazırlama kuruluşları tarafından geçerli kılındığı kabul edildiği için sadece doğrulama işlemi yapılır. Doğrulama, metotta belirtilen tüm deneysel şartlar sağlandıktan sonra analiz/test için uygun referans numuneler kullanılarak tekrarlanabilirlik ve tekrar üretilbilirlik şartlarının sağladığının teyit edilmesi yoluyla yapılır. Standartta revizyon olduğu belirlendiğinde doğrulama işlemi tekrarlanır.

5.3 Standart Olmayan Metotlar

5.3.1 Standart olmayan metotlar; Laboratuvar tarafından tasarılanmış/geliştirilmiş metotları ve ilavelerle takviye edilmiş veya değiştirilmiş standart metotları kapsar. Bu metotlar hizmet vermeye başlanmadan önce geçerli kılınır. Bu alışmalar, planlanarak ve yeterli kaynaklarla donatılmış yetkin personeller tarafından gerçekleştirilir.

5.3.2 Laboratuvar kullanacağı standart olmayan analiz/test metodunu geçerli kılmak için aşağıdaki metot stratejisini izler ve gerektiğinde güncelleştirir:

- Metodun uygulama amacının ve kapsamının belirlenmesi,
- Metodun performans parametrelerinin ve kriterlerinin belirlenmesi,
- Geçerli kılma deneylerinin tanımlanması,
- Kullanılacak cihazların performansının metot için yeterli olup olmadığının kontrolü,
- Etüv sıcaklığı, verilen hacim gibi kontrol edilen değişkenlerin varyasyonu ile metodun sağlamlığının sınanması,
- Kullanılacak maddelerin (kimyasal, standartlar) kalitesinin belirlenmesi,
- Geçerli kılma öncesi n deneyler yapılması,
- Gerçeklik ve kesinlik derecelerinin referans standart ya da referans malzeme kullanılarak değerlendirilmesi veya kalibre edilmesi,

HAZIRLAYAN	ONAYLAYAN
Aydan ÇALIK Kalite Yöneticisi	Akan GÜLMEZ Daire Başkanı

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MüDüRLüğü
MADEN ANALİZLERİ VE TEKNOLOJİSİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

**METOTLARIN SEÇİLMESİ, DOĞRULANMASI
VE GEÇERLİ KILINMASI PROSEDÜRÜ**

Dok. No: KY.PR.7.2

Yayın Tarihi: 18.09.2018

Rev. No./Tarih: 04/ 01.11.2018

Sayfa No: 3/5

- n deney sonuçlarına göre metot parametrelerinin ve kabul kriterlerinin değerlendirilmesi,
- Tüm geçerli kılma deneylerinin yapılması,
- Metodun rutin kullanımı için uyulması gereken işlemlerin belirlenmesi,
- Tekrar geçerli kılma için gerekli kriterlerin belirlenmesi,
- Kalite kontrol ve uygulama periyodunun belirlenmesi,
- Metot Validasyonu Raporu'nun hazırlanması.

5.3.3 Geçerli kılma sırasında göz önüne alınan performans parametreleri şunlardır:

- Seçicilik: Metodun bir karışımın ya da matriksin içindeki belirli analitleri benzer davranış gösteren diğer bileşimlerin girişimi olmadan belirleme kapasitesidir.
- Doğruluk: Bir test sonucunun kabul edilen referans değere yakınlık derecesidir. Doğruluğu tanımlamak için iki terim geeklik ve kesinlik kullanılır.
  - a) Geeklik: Ölçülen değerlerin ortalamasının geek değere yakınlık derecesidir.
  - b) Kesinlik: şart koşulan durumlar altında elde edilen bağımsız test sonuçları arasındaki uyum derecesidir. İki şekilde belirlenebilir:
    - i) Tekrarlanabilirlik: Aynı lm koşulları altında geçekleştirilen, ölçülen aynı büyüklüğe ait birbirini izleyen ölçüm sonuçları arasındaki yakınlık derecesidir. Aynı lm koşulları: aynı metot, kişi, cihaz, laboratuvar ve kısa zaman aralığını kapsar.
    - ii) Tekrar retilbilirlik: Farklı lm koşulları altında geçekleştirilen aynı ölçülen büyüklüğe ait birbirini izleyen ölçüm sonuçları arasındaki yakınlık derecesidir. Farklı lm koşulları: aynı metot, fakat farklı kişi, cihaz, laboratuvar ve kısa olmayan zaman aralığını kapsar.
- Çalışma Aralığı: Belirli koşullar altında, belirsizliği bilinen bir ölçüm cihazı ya da ölçüm sistemi ile ölçülebilir aynı tür büyüklüklere ait değerler kümesidir.
- Doğrusal Aralık: Kalibrasyon grafiğinin doğrusal olduğu deşişim aralığıdır.
- Hassasiyet: lm sisteminin sinyal değerinin ölçülen büyüklüğün değerine oranıdır.
- Algılama Sınırı: Bir lm sistemi ile belirlenebilen en düşük değerdir.
- lm Sınırı: Uygun doğruluk ve kesinlikle miktarı saptanabilen en küçük deşişimdir.
- Sağlamlık: Metodu uygularken koşullardaki değişimin analiz sonucuna etkisinin ölçüsüdür.

Geçerli kılmada EURACHEM'in metot geçerli kılınması ile ilgili yayınlamış olduğu "The Fitness for Purpose of Analytical Methods - A Laboratory Guide to Method Validation and Related Topics" rehberinden, literatürde mevcut diğer dokümanlardan ve metot geçerli kılma eğitim notlarından yararlanılır. Metodu geçerli kılma işlemi, metot geçerli kılma eğitimi almış ve sertifikasına sahip laboratuvar personeli tarafından yapılır.

HAZIRLAYAN

Aydan ÇALIK
Kalite Yöneticisi

ONAYLAYAN

Akan GÜLMEZ
Daire Başkanı

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MADEN ANALİZLERİ VE TEKNOLOJİSİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

**METOTLARIN SEÇİLMESİ, DOĞRULANMASI
VE GEÇERLİ KILINMASI PROSEDÜRÜ**

Dok. No: KY.PR.7.2

Yayın Tarihi: 18.09.2018

Rev. No./Tarih: 04/ 01.11.2018

Sayfa No: 4/5

5.4 Tekrar Geçerli kılma/Doğrulama Yapma

5.4.1 Tekrar geçerli kılma/doğrulama yapılması gereken durumlar;

- Yeni Cihaz Kullanılması: Yeni bir cihaz kullanılmaya başlandığında; ölçüm aralığı, doğrusal aralık, algılama sınırı, ölçüm sınırı ve kesinlik tekrar edilir.
- Yeni Personelin Çalışması: Yeni ve aynı zamanda yetkin personel tarafından metot ilk kez kullanıldığında; ölçüm sınırı, gerçeklik ve kesinlik çalışmaları yapılır.
- Yeni Matrisle Çalışılması: Analiz/Test metodunda belirtilenlerin dışında bir matrisle çalışılması durumunda; seçicilik, gerçeklik, kesinlik, algılama sınırı ve ölçüm sınırı tekrar edilir.
- Metotta Değişiklik Yapılması: Analiz/Test metodunda minör ya da daha ileri seviyede değişiklik yapılıyorsa; algılama sınırı, seçicilik, gerçeklik ve kesinlik gözden geçirilir.
- Laboratuvarın Taşınması: Analiz/Test yapılan alanda değişiklik olduğu zaman; ölçüm sınırı, doğrusal aralık ve kesinlik gözden geçirilir.
- Yeni Kimyasal Maddeler Kullanılması: Yeni bir üreticiden alınan veya lotları arasında büyük farklılıklar olması muhtemel yeni kimyasal maddelerle analiz/test yapıldığında; algılama sınırı ve hassasiyet gözden geçirilir.
- Metodun Uzun Süre Kullanılmaması: Bir metot uzun süre kullanılmamışsa; ölçüm sınırı, gerçeklik ve kesinlik gözden geçirilir.

5.5 Raporlama

5.5.1 Laboratuvar, standart ve standart olmayan analiz/test metotlarını doğruladığını veya geçerli kıldığını Metot Validasyonu Raporu hazırlayarak belgeler. Metot Validasyonu Raporu aşağıdaki maddeleri kapsar:

- Metodun kapsamı,
- Numune matrisleri ve girişimler,
- Reaktifler ve standartlar,
- Kalite kontrol,
- Metot parametreleri,
- Cihazlar ve ekipmanlar,
- Numune hazırlama,
- Yöntem,
- Geçerli kılma verileri,
- Belirsizlik hesapları,
- Hazırlayan kişi.

HAZIRLAYAN

Aydan ÇALIK
Kalite Yöneticisi

ONAYLAYAN

Akan GÜLMEZ
Daire Başkanı

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MADEN ANALİZLERİ VE TEKNOLOJİSİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI

**METOTLARIN SEÇİLMESİ, DOĞRULANMASI
VE GEÇERLİ KILINMASI PROSEDÜRÜ**

Dok. No: KY.PR.7.2

Yayın Tarihi: 18.09.2018

Rev. No./Tarih: 04/ 01.11.2018

Sayfa No: 5/5

6. ARŞİV VE KAYITLAR

Tüm kayıtlar, ‘‘Kayıtların Kontrolü Prosedürü’’ne uygun olarak muhafaza edilir.

7. REVİZYONLAR

‘‘Metotların Seçilmesi, Doğrulanması ve Geçerli Kılınması Prosedürü’’nde, ihtiyaca binaen yapılan revizyonlar aşağıda verilen tabloda gösterilir.

Revizyon No./ Tarih	Sayfa No	Revizyon Nedeni
01/ 18.09.2009	2, 4	5.3.1 ve 5.5 maddelerinde değişiklik
02/ 18.11.2009	4	6. maddede değişiklik
03/ 11.05.2017	1, 3, 4	4. maddede değişiklik 5.3.2 maddesinde değişiklik ve ilave Yeni bir maddenin (5.4) eklenmesi
04/ 01.11.2018	Tümü	Doküman numarası, adı ve Madde 6’da değişiklik.

HAZIRLAYAN

Aydan ÇALIK
Kalite Yöneticisi

ONAYLAYAN

Akan GÜLMEZ
Daire Başkanı